

"RASTOČA STANOVANJSKA NESKLADJA" - MED CITATI, INTERPRETACIJAMI IN OPOMBAMI POD ČRTO

Srna Mandič

Pričujoče besedilo je komentar k navedbi v članku B. Verlič Deklevove *Urban Mobility and Housing Shortages: The Case of Slovenia* ((Družboslovne razprave št. 15-16). Tu je pri podatkih, ki dokazujejo "rastoča stanovanjska neskladja", vir Kraigher, Mandič, SNP, 1991 nekorektno naveden: avtorica namreč ni označila, kaj je iz vira povzeto, kaj pa je njena izvirna - po mojem mnenju zelo sporna - ocena. Natančneje: Tabela 7 (str. 124) prinaša podatek, da je leta 1991 v "prevelikem stanovanju (nad standardi)" živel 54% slovenske populacije. Kot vir, iz katerega so podatki "izbrani in sestavljeni", je poleg vira Blejec (1984) naveden tudi omenjeni vir. To pa ne drži, saj ni omenjal "prevelikega stanovanja", ampak je uporabljal izraz "presega vrednost družbenega dogovora".

Drugo vprašanje je, ali je bilo to tiho preimenovanje tudi pomensko ustrezno. Sam omenjeni vir tega ni enačil (celo nasprotno: za označbo "prevelikega stanovanja" je uporabil drug izraz, druga merila in seveda izmeril drug obseg). Ne glede na to pa ostaja odprto vprašanje, ali je to preimenovanje skladno z logiko same družbene norme (t.j. Družbenega dogovora, 1985). Mnenja sem, da tudi to ni primerno in da bi bil ustrezen prevod za "presega vrednost družbenega dogovora" "dovolj", ne pa "preveč" stanovanjske površine. Ta norma je namreč - kot je v socialni politiki pogosto - z neko mejno vrednostjo definirala problem, ki ga družba še priznava za problem in ga pomaga reševati. Konkretno, določila je stanovanjsko površino, ob kateri so bili prosilci še upravičeni do podpore (t.j. najemnega stanovanja ali posojila). Norma je bila v funkciji pozitivnega sankcioniranja "navzdol" (t.j. podpirati tiste, ki jo niso dosegali), ne pa negativnega sankcioniranja navzgor (t.j. tiste, ki so jo dosegli in presegli). Norma je torej definirala "dovolj" površine, ničesar pa ni rekla o morebitnem "preveč". Gre za analogno normo, kot je npr. "meja revščine", ki sankcionira navzdol, ne pa navzgor. Če bi populacijo nad to mejo kdo navajal kot "prebogate", bi v sami normi za to ne imel opore; šlo bi namreč za njegovo izvirno oceno, ob kateri bi bilo pričakovati tudi kakšno pojasnilo.

Na to, da pri nas ni družbene norme, ki bi opredeljevala problem prenizke naseljenosti stanovanja oz. "prevelikega stanovanja", je bilo že opozorjeno; tudi na potrebo po konsistentni večstopenjski lestvici, ki bi zajemala ves spekter gostote naseljenosti med spodnjim in zgornjim ekstremom (več o tem v Mandič in Kraigher, 1992). Ta manjko dela pri raziskovanju težave, saj si morajo raziskovalci pomagati s takšnimi ali drugačnimi definicijami, med katerimi nobena ni samoumevna in brez nujne navedbe meril. Ker je ta tema javnosti skoraj neznana, je odgovornost pri pisanju o njej tem večja, saj se javnost šele seznaja. Omenjena tabela pa se s svojimi modalitetami brez pojasnil in ob navedenih virih seveda lahko bere kot informacija, da definicija "prevelikega stanovanja" obstaja ter je bržčas tako jasna in obče priznana, da ne potrebuje pojasnil, verodostojnost navedb pa tako zagotavljata ugled revije in uredniškega odbora.

Odločitev Verlič Deklevove, da modaliteto "presega vrednost družbenega dogovora" preimenuje in uporabi kot "preveliko stanovanje", vodi tudi k nekorektni časovni primerjavi in ugotovitvi, da je pojav med letoma 1981 in 1991 narasel z 19% na 54%. V tabeli gre za primerjavo podatkov iz dveh različnih virov, iz neodvisnih podatkovnih baz, različnih merskih inštrumentov in enot merjenja, kar je zahtevna in le pogojno izvedljiva operacija. V nekem starejšem besedilu je ta isti metodološki problem odpravljen na naslednji način: "Ni razumno pričakovati, da bi ta razlika lahko povzročila tako velike razlike v strukturnem neskladju, kot jih kažejo dobljena razmerja" (Verlič-Dekleva, 1992: 935, op.1). V zadnjem besedilu je najti le naslednji preudarek, ki pravi: "Čeprav je pri tej primerjavi nekaj metodoloških problemov, pa vseeno razkriva obstoj nesorazmerij navkljub rastoči stanovanjski gradnji" (str. 132, op.4). Pustimo ob strani "rastočo stanovanjsko gradnjo", ki je še nekaj strani nazaj "začela padati v zgodnjih osemdesetih letih z močnim padcem po letu 1986" (str. 121).

Ker pojav, ki ga Verlič Deklevova imenuje "preveliko stanovanje", v besedilu ni definiran, tudi o primerljivosti meril bralec ne more soditi. V spodnji tabeli navajam merilo, ki je uporabljeno pri prvi meritvi (Blejec, 1984: 8) za leto 1981 ter pri drugi (Mandič in Kraigher, 1991) za leto 1991.

Primerjava definicij* "prevelikega stanovanja"

leta 1981

leta 1991

1 oseba	več kot 1-sobno	oz. več kot	36m ² *	nad 32m ²
2 osebi	več kot 2-sobno	oz. več kot	56m ²	nad 45m ²
3 osebe	več kot 3-sobno	oz. več kot	74m ²	nad 58m ²
4 osebe	več kot 4-sobno	oz. več kot	94m ²	nad 70m ²

* Blejec (1984) definira "premalo zasedeno stanovanje" tako, da navaja število sob. Zaradi možnosti primerjave z Družbenim dogovorom, ki vrednosti navaja v m², sem vrednosti prevedla v m²: za 1-sobno stanovanje navajam povprečno velikost 1-sobnega stanovanja v m² itd... Povprečne vrednosti površine stanovanj glede na število sob so po podatkih Popisa 1981 (Nacionalni stanovanjski program - Sintezno gradivo za osnutek, str. 44); vrednosti leta 1991 bi bile še večje. Namesto tega preračunavanja pa nam lahko razliko med "presega mejo družbenega dogovora" in "premalo zasedenim stanovanjem" pokaže že matrika Blejčeve (str. 8) za prevajanje prvega kriterija v drugega. Pri tem zgornja meja po Družbenem dogovoru "pripadajoče površine" ni uporabljena za zgornjo mejo "primerne zasedenosti", ampak za njeno srednjo vrednost.

Ob tolikšnem krajšanju metra so "rastoča stanovanjska neskladja" kajpada umevna. Še vedno pa ostaja empirično neodgovorjeno, ali bi rastle, če bi meter miroval.

Na koncu naj dodam, da obstaja tudi možnost, da sta bili uporabljeni različni verziji vira Blejec (1984); Verlič Deklevova ga med referencami navaja pod naslovom "Metode ocenjevanja stanovanjskih potreb in pomanjkanj v letu 2001", javno dostopen pa je pod naslovom "Metodologija ugotavljanja dolgoročnih stanovanjskih potreb v občinah z dolgoročno projekcijo stanovanjskih potreb v SRS za obdobje 1986-2000". Sicer pa načelo preverljivosti navedb in virov ni bilo

spoštovano tudi pri navebi drugega vira kot "Kraigher, Mandič, SNP, 1991". Razlika med to navedbo (kratice z zamenjanim vrstnim redom) in pravim naslovom je znatna, a sem ga kot (so)avtorica lahko prepoznala.

LITERATURA

Blejec, M. (1984), **Metodologija ugotavljanja dolgoročnih stanovanjskih potreb v občinah z dolgoročno projekcijo stanovanjskih potreb v SRS za obdobje 1986-2000**, Urbanistični Inštitut SRS, Ljubljana, oktober

Družbeni dogovor o skupnih osnovah za zagotavljanje in usklajevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva v SR Sloveniji, UL RS, št.15/1985, str. 1213-1222

Mandič, S., Kraigher, T. (1991), **Sociološka presoja zasnov nacionalnega stanovanjskega programa**, Inštitut za družbene vede, Ljubljana

Mandič, S., Kraigher, T. (1992), "Kako meriti stanovanjski prostorski standard v Sloveniji", **Teorija in praksa**, vol.29, št.9-10

Nacionalni stanovanjski program - Sintezno gradivo za osnutek, MVOP, Ljubljana, november 1991

Verlič Dekleva, B. (1992), "Dileme stanovanjskih standardov in strukturnih neskladij", **Teorija in praksa**, vol.29, št.9-10

Verlič Dekleva, B., (1994), "Urban Mobility and Housing Shortages: The Case of Slovenia", **Družboslovne razprave**, št.15-16